



## NOTITIE

Koeman & Bijkerk bv.  
Dhr. J.E. van der Heide  
Postbus 111  
9750 AC Haren (Gr.)

DATUM: 15-11-2017  
ONS KENMERK: 17-0391/17.08426/TheBo  
UW KENMERK:  
AUTEUR: T.J. Boudewijn  
PROJECTLEIDER: T.J. Boudewijn  
STATUS: concept 1.0 e.v.  
CONTROLE: C. Heunks

### **Onderbouwing noodzaak ontheffingsaanvraag steenuil voor de realisatie van Zetten-Zuid, gemeente Overbetuwe**

#### **Aanleiding**

De stedenbouwkundige adviesorganisatie Wissing bereidt in opdracht van de gemeente Overbetuwe een bestemmingsplanwijziging voor, waardoor het mogelijk wordt om in Zetten-Zuid nieuwbouw te realiseren. In maart 2017 is door Koeman & Bijkerk (Balk 2017) een quickscan in het gebied uitgevoerd. Hieruit bleek dat de steenuil mogelijk binnen het plangebied voorkomt of binnen de invloedssfeer van het plangebied. De rust- en verblijfplaats van de steenuil is volgens de Wet natuurbescherming jaarrond beschermd.

In april 2017 heeft Bureau Waardenburg het plangebied en directe omgeving geïnventariseerd op het voorkomen van steenuilen. Op de rand van het plangebied is het territorium van een steenuil vastgesteld en in de directe omgeving van het plangebied zijn nog twee territoria vastgesteld. Daarnaast zijn gegevens opgevraagd bij dhr. F. Jacobs, regiocoördinator van STONE, over het voorkomen van steenuilen bij Zetten-Zuid (Boudewijn & Anema 2017).

In overleg met de opdrachtgever is vervolgens nader onderzocht of een mogelijk geschikte locatie aan de oostzijde van de Wageningsestraat op dit moment al door steenuilen wordt gebruikt als foerageergebied. Dit bleek niet het geval te zijn.

In deze notitie worden kort de belangrijkste bevindingen samengevat en wordt aangegeven welke maatregelen worden genomen om overtredingen van de Wet natuurbescherming te voorkomen.

### **Te beoordelen activiteit**

In Balk (2017) en Boudewijn & Anema (2017) wordt de voorgenomen ingreep beschreven. De ingreep beoogt de ruimtelijke ontwikkeling van Zetten-Zuid aan de Stationsstraat.

In Balk (2017) wordt de natuurtoets beschreven en in Boudewijn & Anema (2017) het nadere onderzoek naar het voorkomen van de steenuil in/nabij het plangebied. Hieruit komt naar voren dat één vaste rust- en verblijfplaats zich op de oostelijke grens van het plangebied bevindt en dat het plangebied onderdeel vormt van het functionele leefgebied. De functionaliteit van dit leefgebied wordt voor een aanzienlijk deel aangetast door het bebouwen van het plangebied, dat nu bestaat uit grasland met enige ruigte. De hier geplande kleine tuinen vormen geen realistisch leefgebied voor de steenuil.

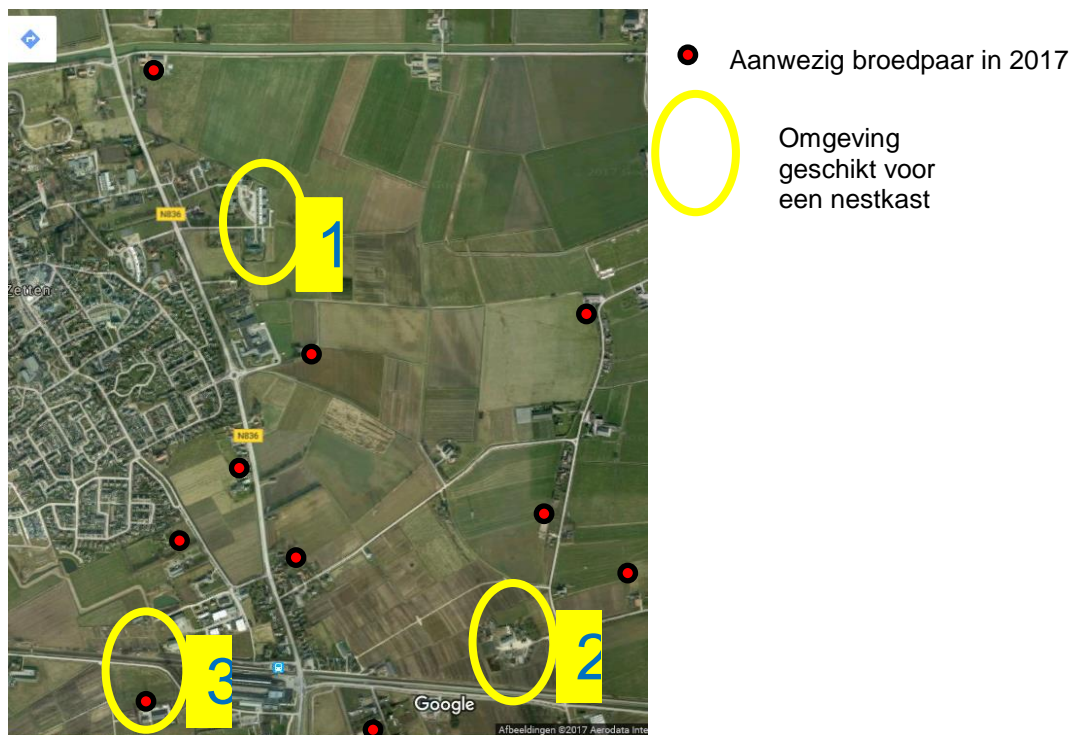
Door het halveren van het functionele leefgebied van dit territorium zijn de vogels gedwongen uit te wijken. De percelen en bebouwing van Wageningsestraat 98 te Zetten lijken hiervoor gunstig gelegen (Boudewijn & Anema 2017). Dit betekent echter dat veelvuldig de Wageningsestraat moet worden overgestoken. Aangezien veel steenuilen verkeersslachtoffer worden, omdat ze laagvliegend wegen oversteken, is dit geen goede optie. Overwogen zou kunnen worden om op perceel Wageningsestraat 98 te Zetten nestkasten te plaatsen, waardoor de vogels beschikking krijgen over een nieuwe rust- en verblijfplaats. Ze kunnen dan bij bebouwing van het plangebied uitwijken. Echter, het perceel Wageningsestraat 98 te Zetten vormt onderdeel van een fruitteeltbedrijf, waar bestrijdingsmiddelen worden toegepast om effecten van schadelijke insecten tegen te gaan. Steenuilen eten voor een belangrijk deel insecten, zodat ze met dit voedsel bestrijdingsmiddelen binnen kunnen krijgen, waardoor ophoping van gifstoffen in het lichaam kan optreden (Van den Brink et al. 2003)..

In overleg met de regio-coördinator van STONE, de heer F. Jacobs, is vervolgens gekeken naar andere locaties, die in aanmerking zouden komen als alternatieve rust- en verblijfplaats voor het broedpaar, dat door de voorgenomen activiteit negatief beïnvloed gaat worden. Figuur 1 geeft een overzicht van het voorkomen van de huidige broedparen van de steenuil in de directe omgeving van Zetten-Zuid en opties voor een nieuw territorium.

Op basis van een veldbezoek op 25 oktober 2017 zijn twee locaties geselecteerd, die geschikt zijn voor het plaatsen van een steenuilkast. Hierbij is rekening gehouden met zowel de geschiktheid van het terrein voor steenuilen als de bereidheid van grondgebruikers om aan het plaatsen van een steenuilkast mee te werken.

Als vervangende locatie is de zuidzijde van locatie 1 gekozen (zie figuur 1). De zuidkant van de locatie grenst aan een verwaarloosde erf, waar door een brand de bebouwing verdwenen is. Het erf bestaat uit een mozaïek van korte en hoge vegetaties en hier zijn ook meerdere bomen aanwezig. Direct ten noorden hiervan liggen enkele graslandpercelen, terwijl aan de oostzijde de sportvelden van de school liggen. Hier worden twee nestkasten geplaatst (figuur 2). De eerste kast wordt geplaatst op 4 m

hoogte in een wilg aan de noordoostzijde van de sportvelden. Hier bevindt zich een rij wilgen met een enkel doorgeschoten exemplaar. In deze laatste boom wordt een kast geplaatst. De andere kast wordt aan de noordzijde van de sporthal geplaatst tegen de grens van het erf, waarvan de bebouwing is afgebrand. Deze kast komt op een 3 m hoge paal te staan, waarop een platform wordt geplaatst (zie figuur 3). Deze locatie wordt niet door scholieren of bezoekers van de sporthal bezocht. De paal wordt vlakbij ( $\pm 2$  m) een boom geplaatst, zodat een aanvliegende steenuil zowel de boom als het platform als landingsplaats kan gebruiken. De boom staat aan de rand van een agrarisch gebruikt graslandperceel.

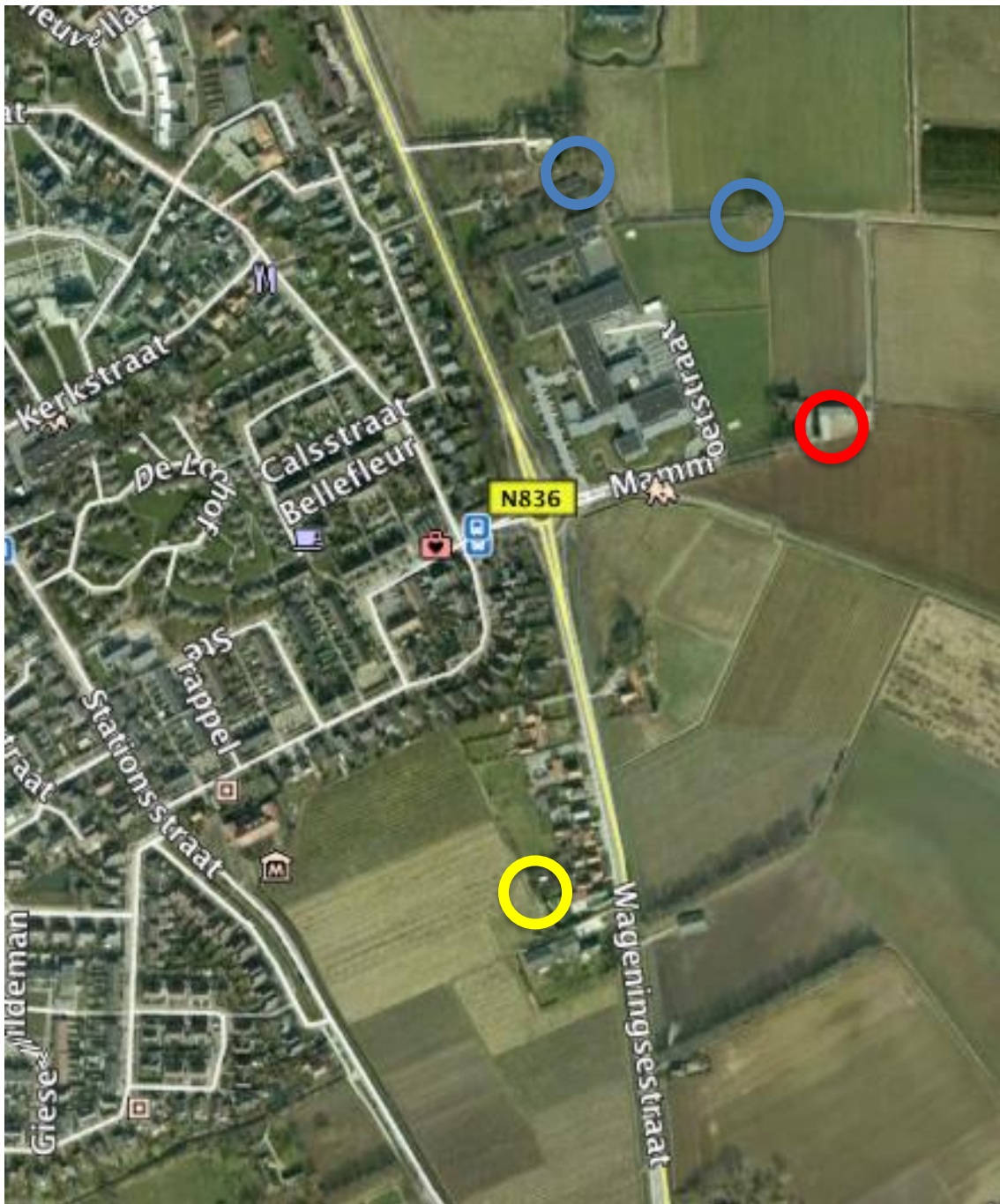


Figuur 1 Voorkomen van broedparen in de omgeving van Zetten-Zuid en mogelijke locaties voor nestkasten (informatie regiocoördinator STONE).

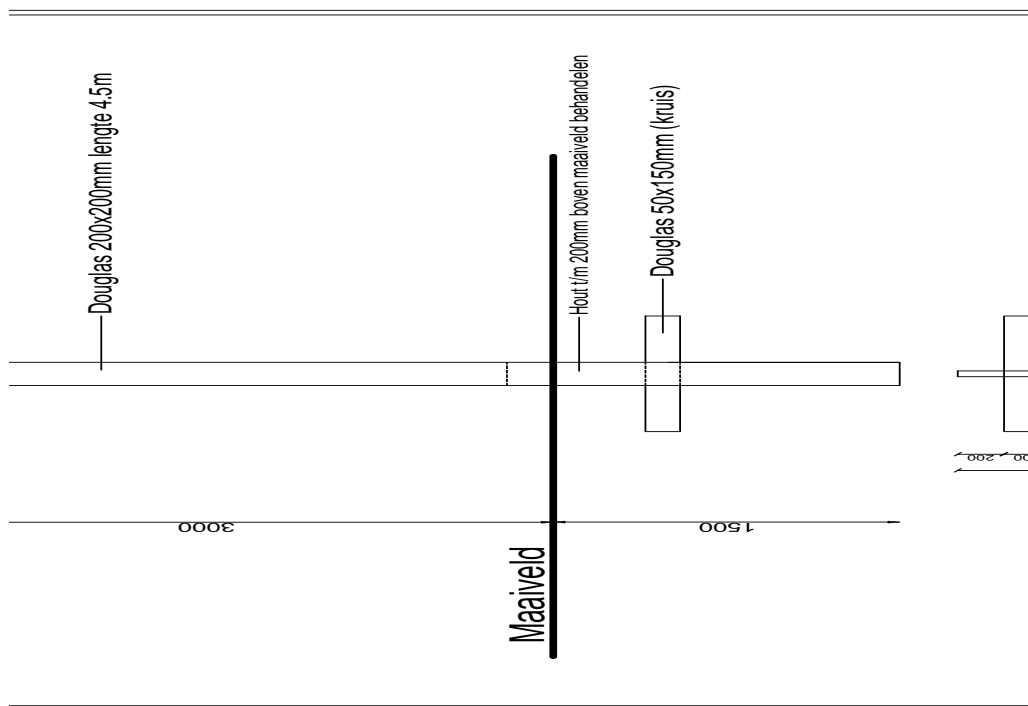
De nieuw te plaatsen kasten bevinden zich op ongeveer 500 m van de huidige vaste rust- en verblijfplaats. De meest oostelijke kast bevindt zich op ongeveer 160 m van het centrum van een reeds bezet territorium, terwijl de westelijke kast op een afstand van ongeveer 280 m van het centrum van het andere territorium wordt geplaatst. Deze laatste afstand komt overeen met de afstand van het te verplaatsen territorium tot nabijgelegen territoria.

Figuur 1 laat zien dat de directe omgeving van Zetten een hoge dichtheid aan steenuilterritoria kent, waarbij de beschikbaarheid van geschikte nestlocaties een beperkende factor vormt. De nieuwe kasten worden geplaatst in een voor de steenuil geschikt gebied met kleinschalig grasland, singels en een verruigd perceel dat veel afwisseling kent. Dit perceel biedt zeker goede foerageermogelijkheden voor de steenuil.

De nestkast in de wilg en de nestkast achter de sporthal komen op terrein van de gemeente Overbetuwe te hangen, die reeds toestemming voor plaatsing heeft gegeven.



*Figuur 2 Met een gele cirkel is de locatie van de huidige rust- en verblijfplaats van het steenuilpaar aangegeven, waarvan de functionaliteit grotendeels verloren gaat. De rode cirkel geeft het centrum van het territorium van een bestaand broedpaar aan. De blauwe cirkels geven de locatie van de nieuw te plaatsen kasten aan.*



*Figuur 3 Tekening van de te plaatsen paal voor de nestkast bij de sporthal. De nestkast wordt op het platform geplaatst, waar voldoende ruimte voor de jongen is.*

Figuur 4 geeft een beeld van de locatie. Door de grondeigenaar is vlak voor het maken van de foto de begroeiing teruggezet. De paal met nestkast wordt vlakbij de achterste boom naast het hek geplaatst.





*Figuur 4* Achterkant van de sporthal waar de paal met nestkast wordt geplaatst (naast de achterste boom). De begroeiing langs het hek is onlangs teruggezet.

### **Noodzaak van een ontheffing**

Er wordt geen ontheffing verleend voor het verstoren/vernietigen van de vaste rust- en verblijfplaats van een steenuil, aangezien deze vaste rust- en verblijfplaats jaarrond beschermd is.

Het is echter wel mogelijk om door verstoring, waarbij geen wezenlijk effect op de staat van instandhouding van de soort ontstaat, de keuze van de vaste rust- en verblijfplaats te beïnvloeden. Dit kan door een deel van het functionele leefgebied ongeschikt te maken, waardoor het broedpaar besluit om een ander rust- en verblijfplaats te kiezen in de directe omgeving te kiezen. Belangrijk hierbij is dat de huidige vaste rust- en verblijfplaats (de nestlocatie) zelf niet wordt aangetast.

De grenzen van het territorium van de steenuil zijn flexibel en kunnen onder invloed van de aanwezigheid van soortgenoten of gebiedsontwikkelingen tussen jaren verschillen. Hierdoor is een kleine verplaatsing van een broedpaar mogelijk zonder de gunstige stand van de soort te beïnvloeden.

Het is belangrijk om tijdig geschikte alternatieven aan te bieden. De actieradius van de steenuil is sterk afhankelijk van het seizoen. Nieuwenhuyse *et al.* (2008) citeren een studie van Zens (1992), waarin aangegeven wordt dat de actieradius van de steenuil in juni 60-120 m is, in september 170-300 m en in de winter 420-530 m met een maximum van 1,5 km. Dit betekent dat ook andere gebieden dan het eigen territorium bezocht worden en dat de vogels goed op de hoogte zijn van de kwaliteit van aangrenzende gebieden

Door het plaatsen van twee nestkasten aan de zuidrand van locatie 1 komt in dit geschikte leefgebied voor de steenuil, ook een broedlocatie voor de steenuil beschikbaar, waar de vogels van het plangebied naar kunnen uitwijken.

Een vergelijkbare benadering is door Bureau Waardenburg succesvol toegepast bij het verplaatsen van een steenuilpaar bij Nimmerdor in Laag Soeren, waar ook een deel van het territorium door huizenbouw verloren ging.

Dit deel van de Betuwe behoort tot de kerngebieden van de steenuil in Nederland (Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002). Door het verplaatsen van het broedpaar wordt de gunstige staat van instandhouding van de steenuil in dit deel van de Betuwe niet aangetast.

### **Verplaatsing van het broedpaar**

Beide nestkasten worden half december 2017 geplaatst. In deze periode wordt door de steenuilen vaak al in de nestkasten geslapen, maar tot in maart kan nog van potentiële broedlocatie gewisseld worden.

Na het broedseizoen (rond 1 oktober) van 2018 wordt het plangebied ongeschikt gemaakt als foerageergebied voor de steenuil door het oppervlakkig om te ploegen, waardoor de aanwezige muizen het gebied zullen verlaten en het gebied minder geschikt wordt voor wormen en andere ongewervelden. De steenuilen worden hierdoor gedwongen om ook andere foerageergebieden te bezoeken, waaronder het gebied waar de twee nieuwe nestkasten geplaatst zijn. Op basis van de rondzwervingen in de voorgaande winter zullen de vogels bekend zijn met de mogelijkheden van het nieuwe territorium en hierdoor eerder geneigd zijn om zich te verplaatsen.

### **Begeleiding werkzaamheden**

De werkzaamheden vinden plaats onder begeleiding van een ecooloog van Bureau Waardenburg, die zowel het plaatsen van de nestkasten als het ongeschikt maken van het plangebied zal begeleiden.

### **Conclusie**

Het huidige plangebied in Zetten-Zuid, waarvan het voornemen is om nieuwe woningen te bouwen, behoort op dit moment tot het functionele leefgebied voor een steenuilpaar. Na het gereedkomen van de bebouwing, is het resterende leefgebied onvoldoende om het gebruik van de huidige rust- en verblijfplaats te garanderen. Op ongeveer 500 m afstand van de huidige vaste rustgebied is geschikt leefgebied aanwezig, maar hier ontbreken geschikte rust- en verblijfplaatsen in de vorm van nestkasten. Door hier twee nestkasten op geschikte locaties te plaatsen, is het voor de steenuilen van Zetten-Zuid mogelijk om hiernaar uit te wijken. Door de grondeigenaar, gemeente Overbetuwe, is de medewerking voor het plaatsen van nestkasten reeds toegezegd. Door dit broedpaar de mogelijkheid te bieden om zich te verplaatsen, blijft de gunstige staat van instandhouding van de steenuil in dit deel van de Betuwe behouden.

Het deel van het functionele leefgebied in het plangebied wordt na het broedseizoen 2018 ongeschikt gemaakt als foerageergebied voor de steenuil. Het broedpaar zal de huidige broedlocatie door het ontbreken van voldoende geschikt functioneel leefgebied de locatie verlaten en naar verwachting gebruik gaan maken van het gebied waar de nieuwe nestkasten zijn geplaatst.

Voor verstoring van een vaste rust- en verblijfplaats van een steenuil wordt geen ontheffing verleend. Door de voorgestelde aanpak wordt de vaste rust- en verblijfplaats niet verstoord, maar is het wel mogelijk om het broedpaar te verplaatsen.

## Literatuur

- Balk A.R. 2017. Toetsing Wet natuurbescherming in verband met de voorgenomen bestemmingsplanwijziging aan de Stationsstraat te Zetten. Rapport 2017-026. Koeman & Bijkerk, Haren (gr.).
- Boudewijn T.J. & L.S.A. Anema 2017. Effecten van bestemmingsplanwijziging op de aanwezigheid van de steenuil in Zetten-Zuid, gemeente Overbetuwe. Rapport 17-078. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Nieuwenhuys D., J.-C. Génot & D.H. Johnson 2008. The little owl. Conservation, Ecology and Behavior of *Athene nosctua*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Van den Brink N.W., N.M. Groen, J. De Jonge & A.T. Bosveld 2003. Ecotoxicological suitability of floodplain habitats in The Netherlands for the little owl (*Athene noctua vidalli*). Environmental Pollution 122: 127-34.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met dhr. T.J. Boudewijn.

Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg  
drs. C. Heunks



## Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Koeman & Bijkerk bv.

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001: 2015. Bureau Waardenburg bv hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.





## **Bureau Waardenburg**

Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg  
Telefoon 0345 51 27 10  
info@buwa.nl www.buwa.nl